

VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT POLGÁRMESTERE

8700 Marcali, Rákóczi utca 11.

Telefon: 85/501-001

Telefax: 85/501-055

E-mail: polghiv@marcali.hu

Ügyiratszám: 2011/2/2018.

Ügyintéző: Németh Ildikó

14. sz. előterjesztés

ELŐTERJESZTÉS

a Marcali Múzeum Gyűjteménygyarapítási, Nyilvántartási, Revíziós és Selejtezési Tervének elfogadásáról

*Marcali Város Önkormányzata Képviselő-testületének
2018. április 19-i ülésére*

Tisztelt Képviselő-testület!

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény /a továbbiakban: Kultv./ 42. § (4) bekezdés b) pontja kimondja, hogy a múzeumoknak a fenntartó által jóváhagyott gyűjteménygyarapítási és revíziós tervvel kell rendelkezniük, amely alapján az intézmények szakmai tevékenységüket folytatják.

A Kultv. 1. számú mellékletének p) pontja szerint a gyűjteménygyarapítási és revíziós terv a múzeumok gyűjtemény gyarapítási tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely - a gyűjtőkörökhöz illeszkedve - bemutatja a múzeumi gyűjteményben őrzött kulturális javak jellegét, nyilvántartását és a hasznosítás céljait, valamint rögzíti a kulturális javak tervezett gyarapításának céljait és prioritásait, hosszú távú tárolásának feltételeit, a selejtezéssel és revízióval kapcsolatos feladatokat, továbbá a gyűjteménygyarapításra vonatkozó jogi és etikai elvárásokat.

A Marcali Múzeum igazgatója elkészítette az intézmény gyűjteménygyarapítási és revíziós tervét, amelyet az előterjesztés 1. számú mellékletében olvashatnak.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy a Marcali Múzeum Gyűjteménygyarapítási, Nyilvántartási, Selejtezési és Revíziós Tervét a mellékelt formában fogadja el.

HATÁROZATI JAVASLAT

Marcali Város Önkormányzatának Képviselő-testülete az előterjesztést megtárgyalta és a Marcali Múzeum Gyűjteménygyarapítási, Nyilvántartási, Selejtezési és Revíziós Tervét az előterjesztéshez mellékelt formában elfogadja.

Felelős: Dr. Sütő László, polgármester

Határidő: értelem szerint

Marcali, 2018. április 9.

Dr. Sütő László s.k.
polgármester

MARCALI MÚZEUM

H-8700 Marcali, Múzeum köz 2. | +36 85 510 520 | www.marcalimuzeum.hu | info@marcalimuzeum.hu

A Marcali Múzeum gyűjteménygyarapítási, nyilvántartási, revíziós és selejtezési terve

**Készítette:
Vidák Tünde
múzeumigazgató**

Marcali, 2018

1. Tartalomjegyzék

1. Tartalomjegyzék.....	2
2. A gyűjteménygyarapítási, revíziós, nyilvántartási és selejtezési terv célja.....	3
3. A Marcali Múzeum gyűjteményei.....	3
3.1. A néprajzi gyűjtemény.....	3
3.1.1. A néprajzi gyűjtemény gyarapításának prioritásai.....	5
3.2. A történeti gyűjtemény	6
3.2.1. A történeti gyűjtemény gyarapításának prioritásai	7
3.3. A régészeti gyűjtemény	8
4. A gyűjteménygyarapítás jogi és etikai elvárásai	8
5. A gyűjtemények hasznosítása, a hasznosítás céljai.....	9
6. A gyűjtemények nyilvántartása	9
7. A gyűjtemények hosszú távú tárolásának feltételei	10
8. A gyűjtemények revíziója	10
9. A kulturális javak selejtezése	11
Melléletek.....	13
I. Melléklet A GYŰJTEMÉNYGYARAPÍTÁS ETIKAI SZABÁLYAI – ICOM AJÁNLÁSOK.....	13
II. Melléklet 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet a muzeális intézmények nyilvántartásában szereplő kulturális javak revíziójáról és selejtezéséről.....	16
III. Melléklet A 2017. évi LXVII. törvény 1. számú melléklete	20

2. A gyűjteménygyarapítási, revíziós, nyilvántartási és selejtezési terv célja

1. A Marcali Múzeum gyűjteményeiben őrzött kulturális javak jellegének bemutatása, meghatározása; a kulturális javak nyilvántartási és hasznosítási alapelveinek dokumentálása.
2. Rögzíti a Marcali Múzeum gyűjteményeibe kerülő kulturális javak tervezett gyarapításának prioritásait és céljait.
3. Szabályozza ezen kulturális javak hosszú távú tárolásának feltételeit, a selejtezéssel és revízióval kapcsolatos feladatokat, továbbá a gyűjteménygyarapításra vonatkozó jogi és etikai elvárásokat.

3. A Marcali Múzeum gyűjteményei

A Marcali Múzeum 1972-ben nyitotta meg kapuit látogatói előtt, az egykori járási börtön épületében. 1992 óta Marcali Város Önkormányzata a fenntartója. Jelenleg Somogy megye egyetlen klasszikus területi múzeumaként működik.

A múzeum gyűjtőköre a néprajzi és történeti szakágakra vonatkozik, ám régészeti gyűjteményi egység létrehozása is folyamatban van. A gyűjteményekben több mint 8000 tárgyat őriz, fotó- és filmarchívuma meghaladja a 15.000 felvételt, adattárában tízezres nagyságrendben állnak dokumentumok a kutatók rendelkezésére. A gyűjtemények gyarapítása folyamatosan zajlik, ezt a fenntartó önkormányzat külső raktárhelyiségek biztosításával segíti.

3.1. A néprajzi gyűjtemény

A gyűjtemény kialakulása

A néprajzi gyűjtemény kialakulása a helyi gimnázium diákjainak gyűjtőtevékenységéhez köthető: az 1960-as években a gimnázium honismereti szakkörében és a történelem órák keretében intenzív tárgygyűjtést végeztek a diákok a szakkörvezető történelemtanár, Gál József irányításával. Az összegyűlt történeti-néprajzi anyagból iskolamúzeumot hoztak létre, majd ez az iskolai gyűjtemény lett a település helytörténeti múzeumának első gyűjteményi egysége.

Jelenleg ún. „gimnáziumi gyűjtemény” néven tartjuk számon ezeket a tárgyakat, amely körülbelül a teljes néprajzi anyag 4 %-át teszi ki. Gyűjteményünk ezen alegységének fő problematikája az, hogy nem tudjuk pontosan a környék mely településéről gyűjtötték be őket a diákok, s a tárgyak életéről sem jegyeztek fel adatokat. Csak néhány kiemelkedő darabról sikerült utólagosan információkat beszerezni.

A gyűjtemény gyarapodásának formái

A néprajzi gyűjtemény gyarapodásának legintenzívebb időszaka az 1972 és 1983 közötti tizenegy év volt. Ekkor került a múzeumba a tárgyállomány 70%-a. Jelentős mennyiségű anyag érkezett a környékbeli települések honismereti mozgalmainak ajándékaként, valamint magánszemélyek felajánlásaként, hisz a múzeumalapítás híre nagy visszhangot keltett a városban és környékén is, és sokakat cselekvésre készített. A gyűjteménygyarapodás további jellemző formája volt, hogy magánszemélyek ajánlották fel a múzeumnak megvásárlásra – feleslegessé vált – használati tárgyaikat vagy elhalt hozzátartozóik hagyatékát.

Tematikus gyűjtés eredményének azok a tárgyegyüttesek minősíthetők, melyek egy-egy kismesterség lehetőleg teljes eszközkészletét ölelik fel. A múzeumban három kovácsműhely, kettő cipész-, egy olajütő- és egy kötélgyártó műhely teljes berendezése található meg.

Jelenleg a Marcali Múzeum 4961 darabból álló néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik.

A múzeum első igazgatója, Együd Árpád elsősorban folklórkutatásokat folytatott, ezekről a gyűjtőútjairól jellemzően ajándékba kapott tárgyak származnak. A gyűjtemény legnagyobb arányú gyarapítása N. Kapcár Rozália néprajzkutató nevéhez fűződik, aki 1975 és 1986 között irányította a múzeumot.

A néprajzi gyűjtemény jellege

A Marcali Múzeum néprajzi gyűjteményének jelentős része, több mint egyharmada származik Marcaliból, a fennmaradó rész pedig a járásbeli településekről került hozzánk. Legnagyobb arányban a háztartások mindennapi használati tárgyai, valamint berendezési tárgyak, textíliák és viseletdarabok vannak jelen. Szintén jelentős részarányt képvisel a hét teljes műhely szerszámkészletét és berendezését felölelő mesterséggyűjtemény. Kisebb részben képviseltetik magukat a gazdálkodási eszközök, valamint az ünnepek és a szakrális élet tárgyai.

A gyűjtemény tárgyainak korösszetételéről a következő mondható el: a XIX. század első fele és az 1960-70-es évek között készültek tárgyaink, zömében a XIX. század végén és a XX. század első felében. A tárgyak korával kapcsolatosan bizonytalanság abból adódhat, hogy a kormeghatározást jellemzően a mindenkor gyűjteménykezelők végezték, és a leltározás folyamán a tárgy feltételezett életkorát tüntették fel. Datált (évszámmal ellátott) tárgyaink száma meglehetősen kevés, száz alatti nagyságrendű.

A gyűjtőterületről egyenlőtlen arányban képviseltetik magukat az egyes települések: jól felgyűjtöttek minősíthetők Szökedencs és Somogysszentpál községek, míg a térség két jelentősebb alközpontjának nevezhető Kéthely és Mesztegnyő településekről alig van anyag. (Utóbbi település esetében ennek a helyzetnek magyarázata lehet az, hogy az 1960-70-es évektől intenzív honismereti tevékenység folyt a faluban, s egy gazdag tárgyegyűttest bemutató faluház működik a községben.)

A gyűjtemény teljes tárgyállománya részesült valamilyen típusú állagmegóvó kezelésben. A csekély mértékű kezeletlen állomány tárgyainak tisztító, konzerváló munkái mellett a jövőben is fontos feladat a gyűjtemény egyes részeinek újratelezése. 2004 óta rész munkaidős, 2014 óta főállású műtárgyvédelmi munkatárssal rendelkezik az intézmény, aki szükség szerint a megyei műtárgyvédelmi központ restaurátoraival egyeztet szakmai kérdésekben. Speciális feladatok elvégzésére szakrestaurátor munkáját vesszük igénybe, első sorában pályázati forrás felhasználásával.

Néprajzi gyűjteményünkhöz kapcsolódik dokumentumtár, és rendelkezünk néprajzi tematikájú fotókkal is. A dokumentumok és fotók száma eléri az ötezer darabot.

A gyűjtemény feldolgozottsága

A Marcali Múzeum néprajzi gyűjteménye szakleltárkönyvi nyilvántartással rendelkezik. Az ezredforduló előtti időszakban a gyűjteményben való célirányos keresésre nem volt lehetőség, csak a teljes leltárkönyv átvizsgálásával. Vidák Tünde néprajzkutató 2000-2001-ben a teljes gyűjteményi anyagról tematikus és földrajzi mutatókat készített, ezt követően a gyors és eredményes keresésnek már nem volt akadálya. 2013-ban megkezdődött a néprajzi leltárkönyvek anyagának Excell adatbázisban való rögzítése. 2015-ben pályázati forrásból a HunTéka-M nevű auditálható nyilvántartó programot szereztünk be, s ezt követően megtörtént az Excell formátumú adatbázis konvertálása, és a HUNTÉKA nyilvántartó programba illesztése. Ezzel korszerű, a 21. század muzeológiai elvárásainak megfelelő nyilvántartási rendszerrel rendelkezik a Marcali Múzeum néprajzi gyűjteménye.

Publikációk, kiállítások

A gyűjtemény bemutatására, megismertetésére az 1972-2000 közötti időszakban meglepően kevés néprajzi kiállítás adott alkalmat. Ismereteink szerint csupán egy, a múzeum új szerzeményeit bemutató kiállítás adott teret a helyi anyagnak, 1980-ban. A Marcaliban megrendezett néprajzi tematikájú tárlatok elsősorban vándorkiállítások voltak, tehát marcali tárgyakkal nem, vagy csak ritkán, egészültek ki.

2001 tavaszán rendezte meg az intézmény pályakezdő néprajzkutatója a múzeum történetének legnagyobb szabású néprajzi kiállítását „*A Marcali-régió néprajzi értékei*” címet viselő időszakos tárlatot, amely teljes mértékben saját anyagunkból jött létre, több mint négyszáz tárgy felhasználásával. Az ezt követő években a néprajzi témájú kiállítások rendszeressé váltak, több esetben külső helyszínen (például Marcali városrészeiben) rendeztük ilyen jellegű, a saját gyűjteményi anyag meghatározott szempontú bemutatását lehetővé tevő tárlatot.

A Kapitány Orsolya és Imrő Judit által szerkesztett *Somogy megye népművészete* c. kötetben és az ahhoz kapcsolódó kaposvári kiállításon néprajzi gyűjteményünk jó néhány darabja helyet kapott.

- A múzeum néprajzi gyűjteményéről Vidák Tündének publikációja jelent meg 2002-ben a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának kiadványában. (Vidák Tünde: *A Marcali Városi Helytörténeti Múzeum néprajzi gyűjteménye*. In: Múzeumi Tájékoztató. Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága. 2002/3: 41-50.)

A néprajzi gyűjtemény gyarapításának tárgyi feltételei

Napjainkban a gyűjteménygyarapítás komoly akadálya a rendelkezésre álló raktár szűkössége. Emiatt jelenleg a gyűjtés egyik fő szempontja a tárgy mérete: csak kis helyigényű tárgyakat tudunk elhelyezni, így szem előtt kell tartanunk, hogy lehetőleg az 1×1 méteres nagyságot ne haladja meg a begyűjteni tervezett muzeális érték.

Marcali városának fejlesztési tervei között szerepel egy, a múzeum által szorgalmazott *látványraktár* létrehozása. Ennek megvalósítási helyére több elképzelés is van, de a legnagyobb realitással az a terv rendelkezik, amely szerint a régi piac területén – városközpont rehabilitációs-projekt eredményeként – valósulhatna meg, pályázati forrásból. Egy ilyen látványraktár létrejötte esetén, hosszabb távon is elhárulnának az akadályok a múzeum gyűjteménygyarapítási feladatköre elől.

3.1.1. A néprajzi gyűjtemény gyarapításának prioritásai

1. Országos jelentőségű kutatási téma: a Marcali Múzeum a magyar nyelvterület egyik legnagyobb báltáncoltató betlehemes vidékén helyezkedik el, ahol ez a hagyomány ma is elevenen él, s amelynek működtetésében a felnőtt lakosság is aktívan közreműködik. Intézményünk Báltáncoltató Betlehemes Kutatóközpontként kíván a szokáskör tudományos vizsgálatában, az eredmények közkinccsé tételében, s a fiatal korosztályok számára a hagyományok közvetítésében szerepet vállalni.

A Marcali járás sok helységéből van adatunk a báltáncoltató betlehemes hagyományokról, így például Balatonberény, Balatonkeresztúr, Balatonszentgyörgy, Csákány, Hollád, Kéthely, Marcali, Mesztegnyő, Somogyfajsz, Szegerdő, Táská, Tikos, Vörs településekről. Napjainkban is él a szokás Balatonberényben, Holládon, Mesztegnyőn, Vörsön, s a felújítását tervezik többek között Kéthelyen. A báltáncoltató betlehemezés szokásához kapcsolódó gyűjtőtevékenységet mind eredeti tárgyak múzeumba kerülésével, mind pedig műtárgymásolatok készítésével szorgalmazzuk.

2. A néprajzi kutatómunka további célja, hogy gyűjtsük Marcali és környékének valamennyi népszokását, azok eszköz-, szöveg- és dallamkészleteit, fotódokumentációit, egyúttal ráirányítsuk a figyelmet a hagyományok közösségi erejére, megőrzésük fontosságára.

3. A Marcali Múzeum gyűjtőterületéhez tartoznak a Kis-Balaton és a Nagyberek környékén elhelyezkedő települések, melyek életében döntő jelentősége volt – helyenként még ma is van – a halászatnak. Néprajzi raktárunkból csaknem teljes mértékben hiányoznak a halászat témakörébe tartozó tárgyak, eszközök. Fontosnak tartjuk halászatgyűjtemény létrehozását, mert ezáltal életmódtörténeti és természettudományos ismeretek egyidejűleg közvetíthetők a múzeum felhasználói számára. Herman Ottó természettudósunk a 19. század végén, a Nagyberekben végzett kutatásai is kiváló példaként és forrásul szolgálnak e tervünk megvalósításához.

4. A néprajzi textilgyűjtemény fejlesztése

A Marcali Múzeum néprajzi gyűjteményének egyötöd részét alkotja a textilgyűjtemény, amely a gyűjtőterület teljes textil- és viseletkultúrájának reprezentánsa. Az intézmény létrejöttétől napjainkig folyamatosan gyarapodó gyűjteményegység. Az anyag nagyobb része vásárlás útján – N. Kapcár Rozália néprajzkutató gyűjtőtevékenysége eredményeként –, került a múzeumba, míg a kisebb hányada ajándékozással, hagyatékok felajánlásával vált a gyűjtemény részévé.

A néprajzi textilanyagunk meglehetősen komplex egység, hisz a férfi és női viselet teljes tematikáját átfogja. A különböző típusú vászon alsó (vagy testi) ruháktól, az egyes életkorokat képviselő és szimbolizáló felső ruhákon át, a fejviseleteket és a lábbeliket is beleértve, a paraszti háztartás és gazdaság legkülönbözőbb textilműjéig (vászon lepedők, konyharuhák, asztalterítők, zsákok stb.) bezárólag, nagyon gazdag tárgye gyűttes áll rendelkezésünkre.

A környék egyes, etnikus identitással rendelkező csoportjai viseletükben is elkülönültek, megkülönböztették magukat a környező települések lakosságától. A heti piacokon és a marcali vásárokon az egyedi viseletek alapján azonosították be egymást az emberek. Napjaink uniformizálódó világában fontos kultúrtörténeti jelentősége van a viseletgyűjteményeknek, hisz a felnövekvő generációk számára teljesen ismeretlen – és ma már megtapasztalhatatlan – világot képviselnek és jelenítenek meg a hagyományos viseletkultúra darabjai.

Gyűjtőterületünkön különösen egyedi és sajátos viselettel, öltözködési szokásokkal rendelkezett az ún. Balaton-melléki horvát nyelvsziget lakossága. Ruháik díszesebbek voltak, s a legfontosabb, hogy saját maguk készítették. A szövés-fonás hagyományát az 1950-60-as évekig megőrizték. A múzeum textilgyűjteménye jelentős mennyiségű viseletdarabot őriz ebből a kultúrszigetből is. Ismereteink szerint a gyűjtemény ezen alegysége olyan darabokat is magában foglal – egy bizonyos fajta díszes, rátétes gyermekágyas lepedőtípus jóvoltából – mely a Néprajzi Múzeum gyűjteményében sem fordul elő. A textilgyűjtemény fejlesztését a jövőben is megvalósítható és kiemelt gyűjteményi célként kezeljük.

3.2. A történeti gyűjtemény

A Marcali Múzeum történeti gyűjteményének a gyarapítása az elmúlt években egyrészt a múzeum kutatási tématervei alapján, másrészt az ajándékozások, vásárlások alapján történt, és az elkövetkező években is várhatóan így történik majd.

Történeti gyűjteményünkben jelenleg az egyedileg leltározott történeti tárgyi anyag összesen 3087 darab. A leltározott forrás értékű dokumentum 2032 darab, ami 2017-ben 681

darabban gyarapodott, míg a leltározatlan forrás értékű dokumentum 2057 darabból áll. Az eredeti, forrás értékű archív leltározott fénykép 3355 darab, a leltározatlan 1247 darab, amely 2017-ben 23 darabban bővült.

2013-ban páratlan gyűjteményi egység került a múzeumba: az egykori Marcali Városi Televízió több ezer órnyi filmfelvétele, amely a várostörténet utolsó negyed századának filmes dokumentációja is egyúttal. A filmek digitalizálása és széleskörű hozzáférhetővé tétele az első pillanattól elvárásaként fogalmazódott meg, így az intézmény az elmúlt időszakban létrehozott egy *Múzeumi stúdiót*, amelynek felszerelése kis lépésekben meg is kezdődött. 2014-től főállásban foglalkoztat a múzeum egy operatőr-vágó képzettséggel rendelkező munkatársat, aki egyben rendszergazda és múzeumi fotós feladatok ellátására is képes.

2013-tól a Marcali Múzeum külső telephelye a város képzőművészeti örökségének otthont adó Bernáth Aurél Galéria, ahol a kétszeres Kossuth-díjas festőművész, Bernáth Aurél alkotásait és életútját bemutató állandó tárlat látható, a neves művész egykori szülőházának helyén. A galériában található képzőművészeti örökséget Marcali városa saját kezelésébe kívánja venni.

3.2.1. A történeti gyűjtemény gyarapításának prioritásai

Kutatási témák:

1. Az egyik téma az Életutak és családtörténetek Marcaliban és környékén címet viseli. Ennek keretében a múzeum gyűjteményébe került a Forgách grófi család fényképes hagyatéka Szűcs Istvánné jóvoltából. Szintén ajándékozásként került a gyűjteménybe a Lehner család dokumentumokat, fényképeket, dísz- és használati tárgyakat, valamint bútorokat tartalmazó hagyatéka. Ez utóbbiból időszaki kiállítás is készült. Mindkét családhoz köthető további tárgyak, tárgye gyűjtemények kutatása és publikálása folyamatos.

2. A másik kutatási téma Marcali vallási közösségeihez (katolikus, zsidó és protestáns), valamint társadalmi szervezeteihez (19-20. századi egyesületek, 20. századi pártok, 1945 utáni társadalmi szerveződések) kapcsolódik. Így a gyűjteménybe kerültek az egykori zsidó közösség és az evangélikusok múltjához kötődő tárgyak és dokumentumok. A kutatás és publikálás szintén folyamatos. Az elmúlt években került a gyűjteménybe a volt Mechanikai Művek üzemi életét dokumentáló fényképanyag, amelyet várhatóan sikerül tovább bővíteni. A közelmúlt évtizedeinek az anyagi kultúráját jelentik az egyéb üzemek (EL-KO, Mechanikai Művek, stb.) történetéhez kapcsolódó dokumentum- és tárgye gyűjtemények, amelyeknek megindult és folytatódik majd a gyűjtése.

Az 1945 utáni Marcali történetének egy jól reprezentált szeletét jelenti a helyi MHSZ-hez és a Munkásárséghez kapcsolódó tárgye gyűjtemény, amelynek a bővülése a következő években, elsősorban ajándékozások által folytatódik.

3. Kiemelt kutatási téma a Marcalihoz kötődő híres személyek tárgyi-, dokumentum- és fényképanyagának gyűjtése. Az elmúlt években Marcali Henrik autográf levelei kerültek a múzeumba. Marcali Henrik életútja és családjának történeti kutatása 2015 óta folyik. Móricz Béla szakíró Noszlopy Gáspár életéről szóló kézírata és ennek a kutatásnak a dokumentumai, levelezései, levéltári dokumentumok és fényképek másolatai 2016-ban kerültek a múzeumba. Az életrajzi kézirat kritikai kiadása várhatóan 2020-ban a mártír kormánybiztos születésének a 200. évfordulójára kerül publikálásra.

4. Szeretnénk bővíteni a történeti gyűjteményt az 1848-49-es forradalom és szabadságharchoz kötődő eredeti tárgyakkal, dokumentumokkal.

5. Az előbbieken túlmenően kiemelt jelentőségűek azok a tárgyak, dokumentumok, amelyek városunk életéhez kapcsolódnak. Így például: a Polgármesteri Hivatalból a város történetével, protokoll eseményeivel, kapcsolatos dokumentumokkal, tárgyakkal tudjuk gazdagítani a történeti gyűjteményt. A testvértelepülések kapcsolattörténeti dokumentumaival, fényképeivel és tárgyaival szintén szeretnénk bővíteni a gyűjteményünket.

3.3. A régészeti gyűjtemény

Marcali városa és a Marcali Múzeum jogelődje, a Marcali Városi Helytörténeti Múzeum ajándékozás útján egy balatonberényi adományozótól számottevő régészeti gyűjteményi anyagot kapott, amelyet az adományozó kizárólagosan a Marcali Városi Helytörténeti Múzeumban kívánt elhelyezni. A szakmai követelményeknek megfelelően, ennek feldolgozását a Marcali Múzeum régész-muzeológusra bízta. Ennek érdekében a Marcali Múzeum együttműködési megállapodást kötött a Balatoni Múzeummal, amelynek értelmében a szomszéd város múzeuma heti egy napra régész-muzeológust biztosít intézményünk számára, szolgáltatási szerződés keretében. A régészeti gyűjteményi egység jogi keretfeltételeinek megteremtése előkészítés alatt van.

4. A gyűjteménygyarapítás jogi és etikai elvárásai

1. Jogi elvárások

A Marcali Múzeum számára 2012. november 08-án kiadott, TerM/49003/2012 számú működési engedélyében meghatározottak szerint az intézmény a történet és a néprajz gyűjtőkörére vonatkozóan fejtheti ki szakmai tevékenységét. A működési engedélyében meghatározott gyűjtőterülete: Balatonberény, Balatonkeresztúr, Balatonmáriafürdő, Balatonszentgyörgy, Balatonújlak, Böhönye, Buzsák, Csákány, Csömend, Főnyed, Gadány, Hollád, Hosszúvíz, Kelevíz, Kéthely, Libickozma, Marcali, Mesztegnyő, Nagyszakácsi, Nemesdéd, Nemeskiszfalud, Nemesvid, Nikla, Pusztakovácsi, Sávoly, Somogyfajsz, Somogysámson, Somogysimonyi, Somogyszentpál, Somogyzsitfa, Szegerdő, Szenyér, Szökedencs, Tapsony, Táska, Tikos, Varászló, Vése, Vörs. Gyűjteménygyarapítási tevékenységét, helyszíni gyűjtéseken, a felsorolt településeken folytathatja.

A Marcali Múzeum gyűjteménye vétel, ajándékozás, öröklés, csere, a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról szóló miniszteri rendeletben meghatározott átadás, saját előállítás vagy saját célú előállíttatás, valamint egyéb – jogszabály alapján történő – muzeális intézményi elhelyezés révén is gyarapítható – gyűjtőterületétől függetlenül – Magyarország teljes közigazgatási területén.

A Marcali Múzeum az 1997. évi CXL. törvény 37./B § 4. pontja alapján Magyarország közigazgatási területén kívül is folytathatja gyűjteménygyarapítási tevékenységét, ha az adott ország jogrendje azt lehetővé teszi.

2. Etikai elvárások

A Marcali Múzeum gyűjteménygyarapítási tevékenységét az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) által megfogalmazott etikai alapelvek teljes körű figyelembe vételével valósítja meg. (ld. I. Melléklet)

5. A gyűjtemények hasznosítása, a hasznosítás céljai

Az elmúlt két évtizedet a folyamatos fejlesztés szándéka jellemezte a fenntartó önkormányzat részéről. Az ún. „egyszemélyes” múzeum számára lehetőséget biztosított még egy muzeológus alkalmazására 2000-tól, majd restaurátor foglalkoztatását is lehetővé tette 2003-tól.

Az intézmény előtt nagy ívű fejlődés lehetősége nyílt meg 2011-ben, amikor is egy átfogó építészeti fejlesztés eredményeként impozáns, modern épületrészek kerültek az egykori börtön falai köré. A Kulturális Korzó fantázianevet kapta ez a komplexum, amelyben a Marcali Múzeum mellett működik a Marcali Városi Kulturális Központ és a Tavi Televízió is. Ez a létesítmény a város egyik legszebb intézményi környezetét biztosítja számunkra; amint azt az elmúlt évek tapasztalatai is bizonyítják, a település lakói megszerették és szívesen használják ezeket a színvonalas kulturális tereket.

Az új épületben megvalósult a XXI. századi „oktató múzeum” egyik alappillére, a múzeumpedagógiai foglalkoztató terem kialakítása. 2012-ben a „Múzeumok Mindenkinek” Program – Múzeumok oktatási-képzési szerepének erősítése c. TÁMOP pályázat sikeressége folytán berendezésre került a foglalkoztató terem, amely egyedileg tervezett bútoraival, igényes felszereltségével kiválóan hasznosítható az egyre növekvő számban érkező diákcsoportok kiszolgálásában. Ennek a projektnek köszönhető, hogy mára kiváló együttműködő-partneri kapcsolata van a múzeumnak Marcali város óvodáival, a két általános és egy speciális iskolájával, valamint a gimnáziummal és a szakiskolával, s ezek diákjai rendszeresen igénybe veszik az intézmény program-, foglalkozás- és órákínálatát. A múzeumi órákon pedig a gyűjteményi egységek műtárgyai, dokumentum- és fényképanyagai kiválóan hasznosíthatók az ismeretanyag szemléltetése és elmélyítése céljából.

Gyűjteményeink anyagára alapozva, kutatási eredményeink hasznosítására szolgálnak felnőtt látogatóink számára szervezett kiállításaink, programjaink, ismeretterjesztő előadásaink, valamint a könyvkiadási tevékenységünk is. Múzeumdrágógiai és múzeumgerontológiai kínálatunkat folyamatosan szélesítjük.

A gyűjteményeink hasznosításában célul tűztük ki, hogy lehetőség szerint a kiállításokban minél több alkalommal bemutassuk a nálunk őrzött kulturális javakat.

Törekszünk arra, hogy kutatási eredményeinkről minél szélesebb körben tájékoztassuk az érdeklődőket publikációk, előadások formájában.

Célunk továbbá az is, hogy holnapunk fejlesztésével hozzáférhetővé tegyük a nyilvánosság számára a gyűjteményeink meghatározott egységeit.

6. A gyűjtemények nyilvántartása

A Marcali Múzeum szakalkalmazottai az elmúlt években elindították a gyűjtemények elektronikus nyilvántartását. Az első időszakban Excell formátumú adatbázisban került rögzítésre a néprajzi és a történeti tárgyi, valamint az adattári leltárkönyvek anyaga. 2015-ben pályázati forrásból a HunTéka-M nevű auditálható nyilvántartó programot szereztünk be, amellyel magasabb szinten folytatódik a gyűjtemények nyilvántartása. Biztosítható ezzel a gyűjtemények széleskörű hozzáférhetősége, a webes megjelenés is.

A Marcali Múzeum gyűjteményeinek vonatkozásában az egyik legfontosabb célkitűzés a digitalizációs munkálatok gyorsítása. A technikai feltételek számottevő részével már rendelkezik az intézmény – mind hardver, mind szoftver elemek beszerzésre kerültek – ezek rendszerbe állítása is megtörtént.

A múzeum egyes gyűjteményeit, szakágak szerint elkülönülten, szakleltárkönyvekben tartjuk nyilván. A számítógépes nyilvántartóprogram használatával, és az online adatbázisok kialakításával komoly lépést teszünk a „szolgáltató múzeum” mint koncepcionális cél megvalósulása érdekében: a gyűjteményekben való online keresés lehetősége segítheti a diákokat dolgozataik megírásában, a pedagógusokat szemléltető anyagok összeállításában, a helyi kultúra iránt érdeklődőket pedig Marcali mélyrehatóbb megismerésében. Az elektronikus nyilvántartáshoz és a gyűjtemények digitalizálási munkálataihoz egyaránt számítógépes infrastruktúra-fejlesztésre van szükség, melynek megvalósítására törekszünk.

Gyűjteményi revízióra 2010-2016 között két lépcsőben került sor.

7. A gyűjtemények hosszú távú tárolásának feltételei

A gyűjtemények műtárgyállományának csaknem egésze valamilyen típusú állagmegóvó kezelésben részesült az elmúlt évek során. A tárgyak tisztító, konzerváló munkálatainak elvégzésére teljes munkaidőben foglalkoztatott műtárgyvédelmi asszisztentst alkalmaz az intézmény. Az új szerzemények kezelése mellett folyamatosan újra kell konzerválni azokat a tárgyainkat is, amelyek több évtizeddel ezelőtt részesültek állagmegóvó kezelésben.

A műtárgyak állapotának megóvása érdekében nagy előrelépést jelent a raktározási feltételek javulása – a zsúfoltság enyhítése – és különösen az, hogy most már fűthetőek a raktáraink. Így a megelőző műtárgyvédelem szempontjai jobban érvényesülhetnek a jövőben.

A múzeum továbbra is rendelkezik egy külső raktári egységgel (36+6+10 m²-es helyiségek), a városi önkormányzat kezelésében álló épületben, ahol még 2008 folyamán alakítottunk ki történeti bútorraktárt. Kezeletlen tárgyaink szintén itt kerülnek elhelyezésre.

A Marcali Múzeumban korlátozottan áll rendelkezésre gyűjteményi raktártér, ezért csak nagyon megfontoltan, méretkorlátok betartásával lehet a történeti és a néprajzi tárgyi gyűjteményt gyarapítani. Jelenleg nincs akadálya a néprajzi és történeti textilgyűjtemény bővítésének, amely az intézmény kiemelkedően szép gyűjteményi egysége. Továbbá korlátlanul bővíthető fotó- és dokumentumtárunk anyaga.

A város fejlesztési tervei között szerepel egy, a múzeum által szorgalmazott *látványraktár* létrehozása. Ennek megvalósítási helyére több elképzelés is van. Látványraktár kialakítása esetén, hosszabb távon is elhárulnának az akadályok a múzeum gyűjteménygyarapítási feladatköre elől.

A látványtár kialakításától függetlenül fejleszteni, illetve bővíteni kell a meglévő raktáraink és adattáraink tárolókapacitását (további polcrendszerek beépítésével, fém térképtároló szekrény beszerzésével, a történeti textilanyag tárolási feltételeinek javításával stb.).

8. A gyűjtemények revíziója

A Marcali Múzeum az 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet „*A muzeális intézmények nyilvántartásában szereplő kulturális javak revíziójáról és selejtezéséről*” című dokumentumban meghatározott szabályok szerint végzi revíziós és selejtezési tevékenységét.

A gyűjteményi revízió célja a vagyon- és tulajdonvédelem, a kulturális javak hitelességének folyamatos fenntartása, és a tudományos meghatározásuk során feltárt eredmények átvezetése az intézmény által vezetett nyilvántartásban. A revízió során a Marcali

Múzeum gondoskodik a nemzeti vagyongazdálkodás feladatának a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 7. § (2) bekezdése szerinti megvalósulásáról.

A Marcali Múzeum revíziót folytat le:

- a) gyűjteményenként hétévente;
- b) a letéti rendelet alapján letétként megőrzésre átvett kulturális javak esetén a letétbe vételtől számított háromévente;
- c) a gyűjteményért felelős muzeológus vagy gyűjteménykezelő személyében beállott változás esetén a gyűjteményre; vagy
- d) eseti jelleggel, a gyűjteményre vagy egyes kulturális javakra kiterjedően
 - da) az intézményvezető,
 - db) a fenntartó, vagy
 - dc) a kulturális javak tulajdonosa vagy tulajdonosi joggyakorlója kezdeményezésére.

2. A revíziót a gyűjteményért felelős muzeológus

- a) egy gyűjtemény- és raktárkezelővel,
- b) egy felsőfokú végzettségű restaurátorral, vagy
- c) a gyűjtemény szakágának megfelelő, további egy muzeológussal együttesen végzi.

A revízió megtörténtét a nyilvántartási rendelet szerinti szak- és egyéb leltárkönyv „Státusz” rovatában sorszámonként „revízió” jelzéssel és dátummal rögzíti.

A revízió lefolytatását a revíziót végző gyűjteményért felelős muzeológus – 4 eredeti példányban – jegyzőkönyvben rögzíti. A jegyzőkönyvet a revíziót végző személyek és az intézményvezető hitelesíti. A jegyzőkönyvet annak hitelesítésétől számított 8 napon belül meg kell küldeni jóváhagyás céljából az intézmény fenntartója, Marcali Város Önkormányzata, és ha nem azonos a fenntartóval, a jegyzőkönyvben szereplő kulturális javak tulajdonosa részére.

Az intézmény fenntartója és a kulturális javak tulajdonosa által jóváhagyott jegyzőkönyv egy-egy eredeti példányát az intézmény irattárában és adattárában kell elhelyezni.

Ha a jóváhagyott jegyzőkönyv selejtezési javaslatot nem, de törlési javaslatot tartalmaz, az intézmény a nyilvántartási rendelet szerint kezdeményezi a meghatározott kulturális javak leltárkönyvből való törlésének engedélyezését a kultúráért felelős miniszternél (a továbbiakban: miniszter).

Az intézmény a miniszterhez benyújtott kérelmében megjelöli a törlést megalapozó okot, és a kérelemhez mellékeli a jóváhagyott jegyzőkönyv egy eredeti példányát. A miniszter által kiadott törlési engedélyben foglaltaknak eleget tesz, és arról – a törlési engedély másolatának csatolása mellett – az intézmény fenntartóját és a tulajdonost írásban tájékoztatja. Állami vagy helyi önkormányzati fenntartású intézmény esetében a tájékoztatás nem helyettesíti a nemzeti vagyonról szóló jogszabályokból következő beszámolási, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítését.

A leltárkönyv „Státusz” rovatában sorszámonként fel kell tüntetni a miniszter által kiadott törlési engedély keltét és számát.

Az intézmény a Kultv. szerinti könyvtári dokumentumok revízióját a könyvtárakra vonatkozó jogszabályok alapján végzi.

9. A kulturális javak selejtezése

Az intézmény revíziós tevékenysége után az alpleltárában szereplő azon kulturális javakat, amelyek állagukat tekintve oly mértékben megrongálódtak, hogy restaurálás útján sem menthetőek meg, az egészséget veszélyeztetik, vagy állományvédelmileg súlyosan

veszélyeztetnek más kulturális javakat selejtezési eljárás lefolytatása után, megsemmisítéssel köteles eltávolítani.

Nem selejtezhetők azok a kulturális javak, amelyek tudománytörténeti jelentőséggel bírnak, illetve letéti megőrzésre átvett kulturális javakként tartoznak az intézmény gyűjteményeihez. A selejtezési eljárás megindítására a fentebb felsorolt feltételek fennállásának észlelése esetén kerülhet sor.

A kulturális javak selejtezését legalább három főből álló selejtező bizottság végzi, amelynek tagjait az intézményvezető esetenként kéri fel akként, hogy a selejtező bizottság tagja

- a) a gyűjteményért felelős muzeológus;
- b) egy, a selejtezésre kijelölt kulturális javak szakágának megfelelő gyűjtőkörrel rendelkező, múzeum besorolású intézmény vezetője által tagként javasolt, szakirányú végzettségű muzeológus; valamint
- c) egy felsőfokú végzettségű restaurátor legyen.

A selejtező bizottság eljárásáról jegyzőkönyv (a továbbiakban: selejtezési jegyzőkönyv) készül, amelyet a tagok által egymás közül választott jegyzőkönyvvezető állít össze, és a selejtezési bizottság valamennyi tagja ellát aláírásával. A selejtezési jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:

- a) a selejtezésre kijelölt kulturális javak nyilvántartási adatait és fotódokumentációját;
- b) a selejtezés indokát;
- c) a selejtezésre kijelölt kulturális javak megsemmisítésének módjára, körülményeire vonatkozó részletes javaslatot; valamint
- d) a selejtező bizottság döntését támogatók és ellenzők számarányát, a kisebbségi vélemény ismertetését.

A selejtezési jegyzőkönyvet az intézmény a Kultv. 38. § (3) bekezdése alapján jóváhagyás céljából felterjeszti a miniszterhez. Ha a selejtezésre revízió lefolytatását követően kerül sor, a selejtezési jegyzőkönyvhöz csatolni kell a jóváhagyott revíziós jegyzőkönyv egy eredeti példányát.

A selejtezésre kijelölt kulturális javak csak a Kultv. 38. § (3) bekezdése szerinti engedély (a továbbiakban: selejtezési engedély) megadását követően és az alapján távolíthatók el a gyűjteményből. A selejtezési engedély alapján a kulturális javak törölhetők a nyilvántartásból azzal, hogy a leltárkönyv „Státusz” rovatában sorszámonként fel kell tüntetni a selejtezési engedély keltét és számát.

Az intézmény nem adhatja más birtokába vagy tulajdonába a selejtezésre kijelölt vagy selejtezett kulturális javakat.

A selejtezett kulturális javak megsemmisítését a gyűjteményért felelős muzeológusnak és az intézmény egy további muzeológusának személyes felügyelete mellett kell végrehajtani, és az erről felvett jegyzőkönyvet a selejtezési jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

Az intézmény a selejtezésről – annak végrehajtásától számított 15 napon belül – írásban tájékoztatja a fenntartót és a tulajdonost, és csatolja a selejtezésről felvett jegyzőkönyv másolati példányát, valamint a selejtezési engedély másolatát. A nemzeti vagyoni körébe tartozó kulturális javak esetében a tájékoztatás nem helyettesíti a nemzeti vagyoni vonatkozó jogszabályokból következő beszámolási, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítését.

Marcali, 2018. február 15.

Vidák Tünde
múzeumigazgató

Mellékletek

I. Melléklet A GYŰJTEMÉNYGYARAPÍTÁS ETIKAI SZABÁLYAI – ICOM AJÁNLÁSOK

1. Napjaink múzeuma nem pusztán a tárgyak megőrzési helyeként szolgál, hanem a tárgyak gyűjtésével a tudományos kutatást, oktatást, megőrzést, a nemzeti és nemzetközi, természeti és kulturális örökség bemutatását szolgáló sajátos program szerves részeként foglalkozik.

2. Egyes múzeumok tevékenysége felölelheti a fenti széleskörű program minden területét, míg mások csak egy bizonyos részére szakosodnak. A múzeumok ezért nem gyűjteményezhetnek olyan tárgyakat, amelyek nem illeszkednek a programjaikban megfogalmazott célkitűzéseikhez.

3. Egy megvásárlásra kiszemelt tárgy a gyűjteménygyarapításra alkalmas tárgyak széles skálájának bármelyik pontjáról származhat. Ennek a skálának a két szélső pontja az alábbi módon határozható meg röviden:

a. olyan tárgyak, amelyeket a tudomány illetve az a helyi közösség, amely számára az illető tárgy a legteljesebb jelentőséggel bír, egyedülálló kvalitásúnak, és ez által értéken felülinek tekint,

b. olyan tárgyak, amelyek bár önmagukban nem rendkívüliek, ugyanakkor kulturális és természeti környezetükből fakadó értékkel bírnak.

4. A tárgy (kulturális és tudományos) jelentősége teljes körű dokumentáltságától függ. Alapelvnek tekintendő, hogy egy gyűjtemény nem gyarapítható olyan tárgyakkal, amelyek nem rendelkeznek az összes dokumentummal, kivéve bizonyos, elsősorban a 3. paragrafusbeli skála (a) pontjában leírt végéhez közel eső tárgyakat, amelyek esetében a vonatkozó lényeges dokumentumok a szerzeményezést követően végzett szisztematikus kutatás eredményeként is beszerezhetők.

5. A terepen folytatott tudományos kutatásokból származó tárgyak a legalkalmasabbak a gyűjtemények közvetlen módon történő gyarapítására. A kutatásra belföldön, vagy külföldön is sor kerülhet. Az utóbbi esetben a kutatás a fogadó országgal kötött megállapodás értelmében vagy azzal együttműködésben, és csakis az ott hatályos jogszabályok figyelembevételével történhet.

6. Közvetlen gyűjteménygyarapításra a kiválasztott tárgyat őrző országnak a nemzeti kulturális örökség megőrzéséért felelős múzeumával vagy intézményével történő együttműködés keretében is van lehetőség. Ezek az elvek hatékonyan alkalmazhatók mutatis mutandis, vagyis a szükséges változtatásokkal a 3. paragrafusbeli skála (a) pontjában leírt végéhez közel eső tárgyakra is.

7. A közvetlen úton beszerzett tárgyakat lehetséges a legteljesebb módon dokumentálni. Ez azonban nem minden esetben mondható el a közvetve beszerzett tárgyakról. Az 5. és 6. paragrafusokban leírtak szerint beszerzett tárgyak mindig megfelelnek az etikai előírásoknak, ugyanakkor ez nem feltétlenül van így a közvetett beszerzések esetében.

8. A közvetett gyűjteménygyarapításról, mint például az ajándékozás vagy örökülhagyás, akkor beszélhetünk, ha az egy vagy több közvetítőn keresztül valósul meg. Amennyiben egy múzeum szükségesnek tartja, hogy közvetett úton gyarapítsa gyűjteményét, akkor minden esetben azon ország jogszabályainak és érdekeinek a figyelembe vételével kell eljárnia, amelyből a tárgyat beszerezte, illetve amelyikből az származik, ha a beszerzési ország csak kereskedelmi közvetítő országgént szolgált.

9. A nemzeti örökség megőrzését alapfeladatként ellátó múzeumok szakembereire hármas feladat hárul:

a. az ország kulturális és természeti örökségét teljességében bemutató átfogó gyűjtemény beszerzése és megőrzése az illető ország számára;

b. az adott örökséghez tartozó tárgyak nemzetközi mozgásának figyelemmel kísérése;

c. más külföldi múzeumokkal és tudományos intézményekkel való együttműködés az ország kultúrájának méltó nemzetközi bemutatása érdekében.

10. Ahhoz, hogy egy múzeum megfelelő módon láthassa el oktatási és a nemzetközi együttműködésekben fakadó szerepét, szakembereinek a legmagasabb etikai követelmények tiszteletben tartásával kell eljárniuk nemcsak a rendkívül fontosnak tekinthető gyűjteménygyarapítás során, hanem szakmai tevékenységük más területén is.

11. A múzeumok tegyék közzé programjaikat. Így előmozdíthatják a múzeum közti cserét és a külső támogatásokat.

12. A múzeumok ne korlátozzák szerzeményezéseiket a kiállításokhoz szükséges tárgyakra, hanem biztosítsanak elegendő tárgyat a tudományos kutatás, a megőrzés, a helyi múzeumokkal való csere vagy ezek ellátása és nemzetközi csere céljaira is. Ugyanakkor sohase gyűjtsenek tárgyakat kizárólag kereskedelmi értékük miatt.

13. A csere céljára szolgáló tárgyak képviseljenek kellő színvonalat, hogy más múzeumoktól hasonló minőségű tárgyakat kaphassanak cserébe. A csere ne csak tárgyat tárgyért, hanem tárgyat szolgáltatásért és felszerelési tárgyakért alapon is működjön.

14. Egy tudományos kutatóút eredményeként született dokumentációt egy előre megállapított idő lejártát követően, mely alatt a tudományos jogok kizárólagosan a kutatót illetik, az expedíció helyszínénél szolgáló ország rendelkezésére kell bocsátani. Ugyanazt a dokumentációt, ugyanazon feltételek mellett a kutatóutat szervező ország múzeuma részére is hozzáférhetővé kell tenni.

15. A helyszínen végzett kutatások eredményeinek megosztására vonatkozó jogszabályi előírások, az UNESCO ajánlások és egyezmények messzemenő figyelembevételével minden erőfeszítést meg kell tenni az egyes tárgycsoportok ökológiai összetartozásának a tiszteletben tartására. Külföldi múzeumoknak vagy kutatóintézeteknek tanulmányozás céljából kölcsön adott tárgyakat és gyűjteményeket a lehető legrövidebb időn belül vissza kell juttatni a tulajdonos intézménynek.

16. Egy múzeum, amennyiben kétsége merül fel egy általa korábban megszerzett műtárgy jogszerűségével kapcsolatban a jogszabályi előírások, az UNESCO ajánlások és egyezmények messzemenő figyelembevételével, forduljon a származási ország múzeumához vagy más szakmai testületéhez, hogy esetenként vizsgálják meg, melyek azok a megteendő lépések, amelyek leginkább szolgálják mindkét fél érdekeit.

17. Amennyiben egy múzeum részére olyan tárgyakat ajánlanak fel, amelyek jogszerűségével kapcsolatban kétsége merül fel, forduljon a származási ország illetékes hatóságaihoz annak érdekében, hogy elősegítse az illető ország nemzeti örökségének megőrzését.

18. Ajándékok és hagyatékok csak azzal a feltétellel fogadhatók el, ha a múzeum vezetése felhatalmazást kap arra, amennyiben egy tárgyról kiderül, hogy egy másik országból jogellenesen szállították ki, a fentiekben foglaltak szerint járjon el.

19. Azoknak az országoknak a múzeumai, amelyek politikai és gazdasági körülményeik folytán olyan országok kulturális javainak jelentős részét birtokolják, amelyek nem tudták megfelelő módon megvédeni saját kulturális örökségüket, hívják fel saját hatóságaik és gyűjtőik figyelmét arra, hogy erkölcsi kötelességük támogatni az utóbbi országok múzeumainak fejlesztést.

20. Azon országok múzeumai, amelyek elfogadják, hogy ezen dokumentum 1-től 19-ig terjedő paragrafusaiban foglalt etikai szabályok és gyakorlati javaslatok értelmében járnak el, vállalják, hogy minden szakmai tevékenységük során, a hatályos jogszabályokkal összeegyeztethető módon egymást kedvezményes bánásmódban részesítik.

II. Melléklet 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet a muzeális intézmények nyilvántartásában szereplő kulturális javak revíziójáról és selejtezéséről

A jogszabály 2018 januárjában hatályos állapota.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 100. § (3) bekezdés y) pontjában kapott felhatalmazás alapján, a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 48. § 9. pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. Értelmező rendelkezések

1. § E rendelet alkalmazásában:

1. *revízió*: a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Kultv.) szerinti muzeális intézményekben (a továbbiakban: intézmény)

a) a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról szóló 20/2002. (X. 4.) NKÖM rendeletben (a továbbiakban: nyilvántartási rendelet) meghatározott alapleltárakban (a továbbiakban: alapleltárak) nyilvántartott,

b) alapleltárakban való nyilvántartástól függetlenül a gyűjteményben fellelhető, vagy

c) a múzeumi letétről szóló 19/2015. (IV. 2.) EMMI rendelet (a továbbiakban: letéti rendelet) alapján letétként megőrzésre átvett kulturális javak meglétének és állapotának vizsgálata, az alapleltárak és külön nyilvántartások adataival való egyeztetése, a muzeológiai információk kiegészítése, javítása, új tudományos eredmények, valamint a szerzeményezés módjára vonatkozó új adatok rögzítése a nyilvántartási rendeletnek megfelelően az intézmény által vezetett nyilvántartásban;

2. *gyűjtemény*: az intézményekben őrzött, szervesen összetartozó és az alapleltárakban gyűjteményként nyilvántartott kulturális javak összessége.

2. Revízió

2. § (1) A revízió célja a vagyon- és tulajdonvédelem, a kulturális javak hitelességének folyamatos fenntartása, és a tudományos meghatározásuk során feltárt eredmények átvezetése az intézmény által vezetett nyilvántartásban. A revízió során az intézmény gondoskodik a nemzeti vagyongazdálkodás feladatának a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 7. § (2) bekezdése szerinti megvalósulásáról.

(2) Az intézmény revíziót folytat le:

a) gyűjteményenként hétévente;

b) a letéti rendelet alapján letétként megőrzésre átvett kulturális javak esetén a letétbe vételtől számított háromévente;

c) a gyűjteményért felelős muzeológus vagy gyűjteménykezelő személyében beállott változás esetén a gyűjteményre; vagy

d) eseti jelleggel, a gyűjteményre vagy egyes kulturális javakra kiterjedően

da) az intézményvezető,

db) a fenntartó, vagy

dc) a kulturális javak tulajdonosa vagy tulajdonosi joggyakorlója (a továbbiakban együtt: tulajdonos) kezdeményezésére.

(3) A (2) bekezdés d) pont da) alpontja szerinti esetben az intézmény éves munkatervében meg kell határozni a revízióval érintett gyűjteményeket, a revízióért felelős személyeket és a teljesítési határidőket.

3. § (1) A revíziót a gyűjteményért felelős muzeológus

a) egy gyűjtemény- és raktárkezelővel,

b) egy felsőfokú végzettségű restaurátorral, vagy

c) a gyűjtemény szakágának megfelelő, további egy muzeológussal együttesen végzi.

(2) A revízió megtörténtét a nyilvántartási rendelet szerinti szak- és egyéb leltárkönyv (a továbbiakban együtt: leltárkönyv) „Státusz” rovatában sorszámonként „revízió” jelzéssel és dátummal kell jelezni. Amennyiben egy tételszámhoz több alszám tartozik, a „revízió” jelzést és a dátumot minden alszámnál fel kell tüntetni.

(3) Ha a revízió során kétséget kizáróan megállapítást nyer, hogy egy tárgy többször szerepel a leltárkönyvben, a későbbi bejegyzést törölni kell. A törölt leltári számra a fennmaradó leltári szám „Megjegyzés” rovatában hivatkozni kell.

(4) A revízió során meg kell jelölni, és - nyilvántartásukba vételükig - elkülönítve kell tárolni azokat a kulturális javakat, amelyek a nyilvántartásban nem szerepelnek vagy csak a nyilvántartási rendelet szerinti gyarapodási naplóban (a továbbiakban: gyarapodási napló) szerepelnek, de a leltárkönyvi tételekkel nem azonosíthatók.

(5) A revízió lezárását követően a nyilvántartásban nem szereplő vagy csak a gyarapodási naplóban szereplő, és a leltárkönyvi tételekkel nem azonosítható kulturális javakat a leltárkönyv „Megjegyzés” rovatában rögzített „revíziós többlet” jelzéssel be kell leltározni.

(6) Azon kulturális javakról, amelyek szerepelnek a leltárkönyvben, de a gyűjteményben nem fellelhetők, hiányjegyzéket kell összeállítani.

4. § (1) A revízióról

a) az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában álló, és

b) az a) ponton kívüli, egyéb tulajdonban lévő kulturális javakra nézve külön-külön jegyzőkönyvet (a továbbiakban: jegyzőkönyv) kell készíteni négy példányban.

(2) A jegyzőkönyvet az 5. § (1) bekezdésében foglaltakkal összefüggésben, az adatvédelmi jogszabályokra figyelemmel kell elkészíteni úgy, hogy azok a kulturális javak kerüljenek egy jegyzőkönyvbe, amelyek tulajdonosa azonos.

(3) A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:

a) a revízió 2. § (2) bekezdése szerinti jellegét;

b) a revíziót végző személyek nevét és munkakörét;

c) a revízió időtartamát;

d) a revízió helyszínét;

e) a revízióval érintett gyűjtemény megnevezését, tulajdonosa nevét;

f) a kulturális javak kezdő és záró leltári számát, darabszámát és tételszámát;

g) a leltárkönyvben szereplő, de nem fellelhető kulturális javak nyilvántartási adatait, legalább a leltári szám, a megnevezés, valamint az egyértelmű azonosításra alkalmas leírás feltüntetésével;

h) a leltárkönyvben többször is szereplő, a leltárkönyvben meghatározottnál alacsonyabb számban fellelhető kulturális javak nyilvántartási adatait;

i) a leltárkönyvi törlésre javasolt kulturális javak nyilvántartási adatait a törlésre vonatkozó indokolással ellátva;

j) az utolsó revízió óta módosított vagy kiegészített leltárkönyvi bejegyzéssel érintett kulturális javak nyilvántartási adatait; valamint

k) a gyűjteményben fellelhető, de a leltárkönyvben nem szereplő kulturális javak meghatározását szakleírással.

(4) A jegyzőkönyv a revízió során megvizsgált kulturális javak további felhasználásának, kezelésének meghatározására vonatkozó javaslatot tartalmazhat, amely irányulhat

a) a kulturális javak törzsanyagként történő beletárolására;

b) leltárkönyvi törlésre javasolt kulturális javak esetében

ba) más intézmény gyűjteményébe való átadására;

bb) a Kultv. 38. § (2) bekezdése alapján csereanyagként való kezelésére;

bc) az intézményben vagy más intézményben történő múzeumpedagógiai célú használatra;

bd) a köznevelésről szóló törvény szerinti köznevelési, vagy a nemzeti felsőoktatásról szóló törvény szerinti felsőoktatási intézménynek oktatási célra való átadására;

be) álló- vagy fogyóeszközként, illetve anyagként való, az intézménynél történő felhasználására; vagy

c) az e rendelet alapján történő selejtezésére (a továbbiakban: selejtezési javaslat).

(5) A jegyzőkönyvhöz csatolni kell

a) a 3. § (6) bekezdése szerinti hiányjegyzéket, valamint

b) vagyon elleni bűncselekmény vagy annak gyanúja esetén az eljárás megindítását vagy lezárását igazoló dokumentumot.

(6) A letéti megőrzésre átvett kulturális javak esetében a jegyzőkönyv selejtezési javaslatot nem tartalmazhat.

5. § (1) A jegyzőkönyvet a revíziót végző személyek és az intézményvezető hitelesíti. A jegyzőkönyvet annak hitelesítésétől számított 8 napon belül meg kell küldeni jóváhagyás céljából az intézmény fenntartója, és ha nem azonos a fenntartóval, a jegyzőkönyvben szereplő kulturális javak tulajdonosa részére.

(2) Az intézmény fenntartója és a kulturális javak tulajdonosa

a) jóváhagyja a jegyzőkönyvet, vagy

b) a jegyzőkönyvre észrevételeket tehet, amelynek során

ba) indítványozhatja a jegyzőkönyv módosítását, vagy

bb) indokolás mellett kérheti a revízió újbóli lefolytatását.

(3) A módosított jegyzőkönyv hitelesítésére és jóváhagyására az (1) és (2) bekezdésében foglaltak irányadók. Az intézmény fenntartója és a kulturális javak tulajdonosa között felmerülő vitás kérdések lezárásáig a revízió nem zárható le.

(4) A jóváhagyott jegyzőkönyv egy-egy eredeti példányát az intézmény irattárában és adattárában el kell helyezni.

6. § (1) Ha a jóváhagyott jegyzőkönyv selejtezési javaslatot nem, de a 4. § (3)

bekezdés *i)* pontja szerinti törlési javaslatot tartalmaz, az intézmény a nyilvántartási rendelet szerint kezdeményezi a 4. § (3) bekezdés *i)* pontjában meghatározott kulturális javak leltárkönyvből való törlésének engedélyezését a kultúraért felelős miniszternél (a továbbiakban: miniszter).

(2) Az intézmény a miniszterhez benyújtott kérelmében megjelöli a törlést megalapozó okot, és a kérelemhez mellékeli a jóváhagyott jegyzőkönyv egy eredeti példányát.

(3) Az intézmény a miniszter által kiadott törlési engedélyben foglaltaknak eleget tesz, és arról – a törlési engedély másolatának csatolása mellett – az intézmény fenntartóját és a tulajdonost írásban tájékoztatja. Állami vagy helyi önkormányzati fenntartású intézmény esetében a tájékoztatás nem helyettesíti a nemzeti vagyronról szóló jogszabályokból következő beszámolási, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítését.

(4) A leltárkönyv „Státusz” rovatában sorszámanként fel kell tüntetni a miniszter által kiadott törlési engedély keltét és számát.

7. § Az intézmény a Kultv. szerinti könyvtári dokumentumok revízióját a könyvtárakra vonatkozó jogszabályok alapján végzi.

3. Selejtezés

8. § (1) Az intézmény alapleltárában szereplő azon kulturális javakat, amelyek

a) állagukat tekintve oly mértékben megrongálódtak, hogy restaurálás útján sem menthetőek meg,

b) az egészséget veszélyeztetik, vagy

c) állományvédelmi szempontból súlyosan veszélyeztetnek más kulturális javakat selejtezési eljárás lefolytatása után, megsemmisítéssel kell eltávolítani.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak fennállása esetén sem selejtezhetőek:

a) azok a kulturális javak, amelyek tudománytörténeti jelentőséggel bírnak,

b) a természettudományi gyűjtemények típuspéldányai, valamint

c) a letéti megőrzésre átvett kulturális javak.

9. § (1) Selejtezési eljárás megindítására a 4. § (3) bekezdés *i*) pontja alapján, vagy a 8. § (1) bekezdésében foglalt feltételek fennállásának észlelése esetén kerülhet sor.

(2) A kulturális javak selejtezését legalább három főből álló selejtező bizottság végzi, amelynek tagjait az intézményvezető esetenként kéri fel akként, hogy a selejtező bizottság tagja

a) a gyűjteményért felelős muzeológus;

b) egy, a selejtezésre kijelölt kulturális javak szakágának megfelelő gyűjtőkörrel rendelkező, múzeum besorolású intézmény vezetője által tagként javasolt, szakirányú végzettségű muzeológus; valamint

c) egy felsőfokú végzettségű restaurátor legyen.

(3) A selejtező bizottság eljárásáról jegyzőkönyv (a továbbiakban: selejtezési jegyzőkönyv) készül, amelyet a tagok által egymás közül választott jegyzőkönyvvezető állít össze, és a selejtezési bizottság valamennyi tagja ellát aláírásával. A selejtezési jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:

a) a selejtezésre kijelölt kulturális javak nyilvántartási adatait és fotódokumentációját;

b) a selejtezés indokát;

c) a selejtezésre kijelölt kulturális javak megsemmisítésének módjára, körülményeire vonatkozó részletes javaslatot; valamint

d) a selejtező bizottság döntését támogatók és ellenzők számarányát, a kisebbségi vélemény ismertetését.

10. § (1) A selejtezési jegyzőkönyvet az intézmény a Kultv. 38. § (3) bekezdése alapján jóváhagyás céljából felterjeszti a miniszterhez. Ha a selejtezésre revízió lefolytatását követően kerül sor, a selejtezési jegyzőkönyvhöz csatolni kell az 5. § (2) bekezdés *a)* pontja szerint jóváhagyott jegyzőkönyv egy eredeti példányát.

(2) A selejtezésre kijelölt kulturális javak csak a Kultv. 38. § (3) bekezdése szerinti engedély (a továbbiakban: selejtezési engedély) megadását követően és az alapján távolíthatók el a gyűjteményből. A selejtezési engedély alapján a kulturális javak törölhetők a nyilvántartásból azzal, hogy a leltárkönyv „Státusz” rovatában sorszámonként fel kell tüntetni a selejtezési engedély keltét és számát.

(3) Az intézmény nem adhatja más birtokába vagy tulajdonába a selejtezésre kijelölt vagy selejtezett kulturális javakat.

(4) A selejtezett kulturális javak megsemmisítését a gyűjteményért felelős muzeológusának és az intézmény egy további muzeológusának személyes felügyelete mellett kell végrehajtani, és az erről felvett jegyzőkönyvet a selejtezési jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

(5) Az intézmény a selejtezésről - annak végrehajtásától számított 15 napon belül - írásban tájékoztatja a fenntartót és a tulajdonost, és csatolja a selejtezésről felvett jegyzőkönyv másolati példányát, valamint a selejtezési engedély másolatát. Állami vagy helyi önkormányzati fenntartású intézmény által őrzött, a nemzeti vagyon körébe tartozó kulturális javak esetében a tájékoztatás nem helyettesíti a nemzeti vagyonra vonatkozó jogszabályokból következő beszámolási, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítését.

4. Átmeneti és záró rendelkezések

11. § Ez a rendelet a kihirdetését követő harmincadik napon lép hatályba.

12. § A letéti rendelet hatálybalépését megelőzően az intézmény által letéti megőrzésre átvett kulturális javak revízióját 2018. december 31-ig, e revíziót követően pedig a 2. § (2) bekezdés *b)* pontja szerinti rendszerességgel kell lefolytatni.

III. Melléklet A 2017. évi LXVII. törvény 1. számú melléklete

1. A Kultv. 1. számú melléklete a következő *cs*) ponttal egészül ki:

(E törvény alkalmazásában:)

„*cs*) Stratégiai terv: A múzeumok stratégiai feladatait megalapozó írott dokumentum, amely az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése érdekében - a múzeumi küldetésnyilatkozatban foglaltakhoz illeszkedve - elemzi a múzeum társadalmi és gazdasági környezetét, valamint három-éves időtávban meghatározza a gyűjteménygyarapítás és a kulturális javakhoz való hozzáférés terén elérni kívánt stratégiai célokat, rögzíti a stratégiai célokhoz kapcsolódó intézkedéseket és számszerűsítve is meghatározza az elérni kívánt célok tervezett célértékeit, valamint a megvalósítás személyi, tárgyi és költségvetési feltételrendszerét.”

2. A Kultv. 1. számú melléklete a következő *gy*) ponttal egészül ki:

(E törvény alkalmazásában:)

„*gy*) Állományvédelmi terv: A múzeumok állományvédelmi tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely - az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése és a kulturális javak állapotromlásának megelőzése érdekében - elemzi az intézmény kiállításainak és raktárainak állományvédelmi helyzetét, valamint erre építve rögzíti a megfelelő műtárgykörnyezet biztosítására, a múzeumban őrzött kulturális javak jó állapotának fenntartására, továbbá a természetes állapotromlás megelőzésére és csökkentésére irányuló feladatokat és célokat.”

3. A Kultv. 1. számú melléklete *p*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(E törvény alkalmazásában:)

„*p*) Gyűjteménygyarapítási és revíziós terv: A múzeumok gyűjtemény gyarapítási tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése érdekében - a gyűjtőkörökhöz illeszkedve - bemutatja a múzeumi gyűjteményben őrzött kulturális javak jellegét, nyilvántartását és a hasznosítás céljait, valamint rögzíti a kulturális javak tervezett gyarapításának céljait és prioritásait, hosszú távú tárolásának feltételeit, a selejtezéssel és revízióval kapcsolatos feladatokat, továbbá a gyűjteménygyarapításra vonatkozó jogi és etikai elvárásokat.”

4. A Kultv. 1. számú melléklete *s*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(E törvény alkalmazásában:)

„*s*) Népművészet: valamely népművészeti ág (népköltészet, népzene, néptánc, díszítőművészet, népviselet, tárgyalkotó hagyományok) körébe tartozó olyan tudás, alkotás vagy kifejezési mód, amelyet a nép elsősorban a maga szükségletére hoz létre saját több nemzedéken átívelő hagyományai alapján.”

5. A Kultv. 1. számú melléklete *u*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(E törvény alkalmazásában:)

„*u*) Népi iparművészet: a népművészeti tárgyi örökség tudatos, esetenként szervezett és irányított keretekben megvalósult továbbélése, a kreatív iparban is megjelenő, a népi hagyományokon alapuló stílusjegyeket hordozó művészeti alkotások.”

6. A Kultv. 1. számú melléklete *w*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(E törvény alkalmazásában:)

„*w*) Néphagyomány: népi kultúránk és hagyományaink, szellemi és tárgyi örökségünk ma is élő, újraélhető, szervesen fejlődő elemeinek az összessége, ideértve a népi kultúra újjászületését támogató tevékenységeket is.”